

się w druku dalsze opracowania pokrywy leśnej dla całego podregionu roztockiego, co razem będzie stanowiło pewną całość.

Obszar lasów Nadleśnictwa Kosobudy tak zresztą, jak cały podregion jest wyjątkowo bogaty w roślinność dzięki urozmaiconej konfiguracji terenu, żyzności gleby i alkalicznego podłoża. Pociąga to za sobą duże zróżnicowanie pokrywy leśnej i daje podstawę do wyróżnienia szeregu zespołów. Na obszarach lasów kosobudzkich wyróżniłem 8 następujących zespołów: 1) torfowisko wysokie typu kontynentalnego (*Sphagnetum medii Pinetosum*, Mat. 1951), 2) bór sosnowy (*Pineto-Vaccinietum myrtilli*, Kobendza 1930, Br.-Bl., Vlieger 1939), 3) bór jodłowy (*Abietetum polonicum*, Dziubałtowski 1928, Br.-Bl., Vlieger 1939), 4) bór mieszany (*Pineto-Quercetum*, Kozłowska 1925), 5) dąbrowa świetlista (*Querceto-Potentilletum albae*, Libbert 1933, Knapp 1942), 6) fragmenty dębowo-grabowe (*Querceto-Carpinetum*, Tuxen 1936), 7) buczyna karpacka podgórska z lasami bukowymi i bukowo-jodłowymi (*Fagetum carpaticum collinum* A. Mat. 1958), 8) fragmenty olszowe (*Cariceto elongatae-Alnetum dryopteridetosum cristatae* Tx., Bodeux 1955 em. W. Mat. 1958).

W opisach gatunków roślin farmakopealnych uwzględniłem poszczególne typy lasów w słownictwie polskim. Poza tym przedstawiam ogólnie stopień przywiązania do poszczególnych zespołów, niekiedy też daję krótką charakterystykę ekologiczną roślin, wskazania zbioru poszczególnych gatunków roślin oraz zwracam szczególną uwagę na dopuszczalne lub niedopuszczalne możliwości zbioru surowca w zależności od biologicznych właściwości roślin. Niezależnie od tego podkreślam rośliny chronione.

Wykaz roślin leczniczych ułożyłem w oparciu o literaturę: Motyka-Panycz (1936), Nowiński (1959), Zieliński (1957), Farmakopea Polska III (1954). Układ systematyczny i nomenklaturę podaję według klucza „Rośliny Polskie” — Szafer, Kulczyński, Pawłowski (1953). Ochronę roślin według Szejnrowskiego (1956).

ROZMIESZCZENIE GATUNKÓW ROŚLIN

Polypodiaceae

Athyrium filix-femina (L.) Roth. Wietlica samicza występuje dość często w lasach bukowych i bukowo-jodłowych oraz w borach jodłowych, sporadycznie w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Zbieranie surowca (liście, kłącza), zwłaszcza kłączy dozwolone jest tylko w minimalnych ilościach. Roślina chroniona.

Dryopteris filix-mas (L.) Schott. Nerecznica samcza występuje dość często

w lasach bukowych i bukowo-jodłowych, rzadziej w borach jodłowych, sporadycznie natomiast w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Zbieranie surowca jak u poprzedniej.

Polypodium vulgare L., Paprotka zwyczajna występuje bardzo rzadko w lasach bukowych w miejscach silnie ocienionych, wilgotnych i mszystych, zwłaszcza u stóp starych lub murszejących drzew. Zbieranie surowca (kłącza) jest niedozwolone. Podlega ochronie.

Lycopodiaceae

Lycopodium selago L., Widłak wroniec występuje bardzo rzadko w cienistych i wilgotnych lasach sosnowych. Częściej spotykany w borach jodłowych. Zbieranie surowca (kłoski zarodnikowe) jest niedozwolone. Podlega ochronie.

Lycopodium annotinum L., Widłak jałowcowy występuje bardzo rzadko w borach sosnowych i w borach mieszanych, niekiedy też w borowiejących buczynach, liczniej natomiast w borach jodłowych. Zbiór surowca (kłoski zarodnikowe) ze względu na bardzo niskie występowanie jest niedozwolony. Podlega ochronie.

Lycopodium clavatum L., Widłak goździsty występuje liczniej jedynie w borach jodłowych, mniej licznie w suchych borach sosnowych. Zbieranie surowca (kłoski zarodnikowe) jest niedozwolone. Gatunek chroniony.

Pinaceae

Abies alba Mill., Jodła pospolita występuje na całym obszarze nadleśnictwa, zazwyczaj u podnóży skłonów lub też na wierzchowinach, gdzie zaznacza się większa wilgotność gleby. Najczęściej tworzy lasy bukowo-jodłowe lub niekiedy czyste lasy jodłowe. Zbieranie surowca (liście, pędy) jedynie z drzew ściętych i przeznaczonych do trzebieży.

Larix decidua Mill., Modrzew europejski jako drzewo rośnie tylko miejscami. Jest stale podsadzany i stanowi główną domieszkę lasów sosnowych na niewłaściwych siedliskach. Zbieranie surowca (żywica i kora) jest zabronione.

Pinus silvestris L., Sosna zwyczajna występuje na całym obszarze nadleśnictwa. Bardzo często rośnie w monokulturach na niewłaściwych siedliskach. Właściwym siedliskiem dla sosny są tereny nizinno-piaszczyste, na których rosną typowe bory sosnowe. Zbieranie surowca (młode pączki) dozwolone jest tylko z drzew przeznaczonych do trzebieży. Wskazane jest zbieranie surowca w borach typowych ponieważ na siedliskach tych sosna żywicuje obficie.

Cupressaceae

Juniperus communis L., Jałowiec pospolity występuje bardzo często w borach sosnowych zarówno suchych, jak i wilgotnych, mniej licznie w borach mieszanych. W lasach bukowych i bukowo-jodłowych należy do rzadkości. Surowiec (szyszko-jagody) zbierać można w każdej ilości na całym obszarze nadleśnictwa.

Betulaceae

Betula verrucosa Ehrh., Brzoza brodawkowata występuje pojedynczo lub grupami we wszystkich zbiorowiskach leśnych. Nieco więcej spotyka się w borach sosnowych, gdzie stanowi domieszkę tych lasów. Zbieranie surowca (młode liście i pączki) z uwagi na jej wytrzebienie jest niewskazane.

Alnus glutinosa (L.) Gaertn., Olsza czarna rośnie grupami wzdłuż doliny zalewowej rzeki Wieprz oraz w większych skupieniach we wschodniej części nadleśnictwa, gdzie tworzy jeszcze resztki lasu olszowego. Poza tym rośnie na torfowisku wysokim w południowo-wschodniej części nadleśnictwa i pojedynczo w zbiorowiskach innych. Zbieranie surowca (kora i liście) dopuszczalne w nie-dużych ilościach.

Corylus avellana L., Leszczyna występuje bardzo licznie w dąbrowach świetlistych i w borach mieszanych w północno-wschodniej części nadleśnictwa. Mniej licznie natomiast w borach jodłowych i w lasach dębowo-grabowych. W lasach bukowych i bukowo-jodłowych występowanie jest nikłe. Surowiec (młode liście, orzechy) można zbierać w dowolnych ilościach.

Fagaceae

Fagus sylvatica L., Buk zwyczajny rośnie w niemal wszystkich zbiorowiskach leśnych, lecz najliczniej na terenach nachylonych, na których tworzy lasy czysto bukowe lub bukowo-jodłowe. Zbiór surowca (nasiona) dozwolony w każdej ilości.

Quercus robur L., Dąb szypułkowy występuje we wszystkich zbiorowiskach leśnych, lecz najliczniej w borach mieszanych i w lasach dębowo-grabowych rozmieszczonych w północno-zachodniej części nadleśnictwa. Pojedynczo w borach jodłowych, lasach bukowo-jodłowych i w dąbrowach świetlistych na zaniżonym a dość wilgotnym podłożu. Pobieranie surowca (kora z młodych gałązek i kora z pni) tylko w czasie trzebieży.

Quercus sessilis Ehrh., Dąb bezszypułkowy najliczniej rośnie w suchych dąbrowach świetlistych, mniej licznie w borach mieszanych. Resztki tych zbiorowisk leśnych występują w północno-wschodniej części nadleśnictwa. W innych zbiorowiskach leśnych występuje tylko sporadycznie. Zbieranie surowca (kora z młodych gałązek i kora z pni) tylko w czasie trzebieży.

Urticaceae

Urtica dioica L., Pokrzywa zwyczajna rośnie najczęściej w lasach bukowych i bukowo-jodłowych bardzo rzadko w borach jodłowych. Najczęściej pojawia się masowo na silnie prześwietlonych miejscach razem z maliną. Surowiec (górne części pędu) można zbierać w dowolnej ilości w miejscach, gdzie występuje masowo.

Euphorbiaceae

Euphorbia cyparissias L., Wilczomlec sosnka występuje na brzegach lasów bukowych i niekiedy przenika do wnętrza lasu, lecz w miejsca silnie prześwietlone. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone w każdej ilości.

Mercurialis perennis L., Szczyr trwały rośnie rzadko tylko w lasach bukowych i bukowo-jodłowych. Niekiedy tworzy większe skupienia w runie. Zbieranie surowca (ziele) dopuszczalne jest w bardzo małych ilościach i tylko w miejscach, gdzie pojawia się licznie.

Aristolochiaceae

Asarum europaeum L., Kopytnik pospolity rośnie licznie w cienistych lasach bukowych i bukowo-jodłowych, mniej licznie w lasach dębowo-grabowych i w borach jodłowych, zaś w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych występowanie jest sporadyczne. Zbieranie surowca (ziele) dozwolone tylko w miejscach liczego występowania.

Berberidaceae

Berberis vulgaris L., Berberys zwyczajny rośnie tylko gdzieniegdzie na suchych i prześwietlonych miejscach w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych, w północno-zachodniej części nadleśnictwa, w innych zbiorowiskach występuje sporadycznie. Surowiec (kora z gałęzi i z korzeni, owoce) można zbierać w dowolnej ilości.

Ranunculaceae

Actea spicata L., Czerniec gronkowy występuje dość często w lasach bukowych i bukowo-jodłowych. Rzadziej natomiast w borach mieszanych, w borach jodłowych i w dąbrowach świetlistych. W innych zbiorowiskach leśnych nie występuje. Zbiór surowca (korzenie) dopuszczalny jest w bardzo małych ilościach.

Cimicifuga europaea Szpicz., Pluskwica europejska występuje rzadko w lasach bukowych, bukowo-jodłowych i w borach jodłowych. Niekiedy bardzo licznie pojawia się w zdegradowanych i prześwietlonych lasach sosnowych, na które powraca bujna roślinność pierwotna. Na tych siedliskach roślina dorasta znacznych rozmiarów. Zbieranie surowca (ziele) dozwolone jest tylko w zdegradowanych lasach sosnowych, lecz w małych ilościach.

Aquilegia vulgaris L., Orlik pospolity rośnie bardzo rzadko w lasach nadleśnictwa. Najczęściej można spotkać w miejscach silnie prześwietlonych w dąbrowach świetlistych i w borach mieszanych. Zbieranie surowca (ziele) jest niedozwolone.

Clematis recta L., Powojnik prosty występuje bardzo rzadko tylko w borach mieszanych, częściej w zaroślach na brzegach lasów. Zbieranie surowca (ziele) jest niewskazane.

Anemone nemorosa L., Zawilec gajowy występuje licznie w typowych lasach bukowych i bukowo-jodłowych, mniej licznie w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Zbieranie surowca (ziele) dozwolone w każdej ilości.

Hepatica nobilis Mill., Przyłaszczka pospolita występuje licznie w lasach bukowych i bukowo-jodłowych oraz w lasach dębowo-grabowych. Mniej licznie w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych, rzadko natomiast w borach jodłowych. Zbieranie surowca (ziele, liście) dozwolone w małych ilościach tylko w lasach bukowych. Roślina chroniona.

Papaveraceae

Chelidonium maius L., Glistnik jaskółcze ziele spotyka się rzadko w lasach bukowych w pobliżu osiedli. Częściej natomiast po brzegach lasów bukowych, na rumowiskach, w zaroślach. Zbieranie surowca (ziele) jest dopuszczalne.

Corydalis solida Sm., Kokorycz pełna występuje dość często w lasach bukowych i bukowo-jodłowych. W lasach dębowo-grabowych i w dąbrowach świetlistych rośnie bardzo rzadko i tylko w zaroślach. Zbieranie surowca (cebule, ziele) dozwolone w bardzo małych ilościach.

Droseraceae

Drosera rotundifolia L., Rosiczka okrągłolistna występuje tylko sporadycznie na torfowisku wysokim o niedużej powierzchni, położonym w części południowo-wschodniej nadleśnictwa w niedużej odległości od rzeki Wieprz. Zbieranie surowca jest niedozwolone. Roślina podlega ochronie.

Guttiferae

Hypericum perforatum L., Dziurawiec zwyczajny rośnie dość często w północno-zachodniej części nadleśnictwa głównie w borach mieszanych i dąbrowach świetlistych. W innych zbiorowiskach leśnych występowanie jest sporadyczne. Zbieranie surowca (kwitnące i ulistnione górne części pędów) dozwolone jest w niewielkich ilościach.

Rosaceae

Rosa canina L., Róża dzika występuje rzadko tylko w silnie prześwietlonych miejscach w dąbrowach świetlistych i w borach mieszanych. Częściej spotyka się na skraju lasów, zwłaszcza w suchych parowach w towarzystwie *Prunus spinosa*. Zbieranie surowca (owoce) jest dozwolone.

Rubus idaeus L., Malina właściwa występuje licznie w silnie prześwietlonych lasach bukowych i bukowo-jodłowych, a także pojawia się masowo na zrębach tych lasów. Poza tym rośnie też licznie w zdegradowanych lasach sosnowych. Zbieranie surowca (liście, owoce) dozwolone w każdej ilości.

Fragaria vesca L., Poziomka pospolita występuje we wszystkich zbiorowiskach leśnych, zwłaszcza na dobrze prześwietlonych miejscach. Liczniej w dąbrowach świetlistych i borach mieszanych, mniej licznie w borach sosnowych, borach jodłowych i w lasach bukowych. Masowo pojawia się na zrębach borów mieszanych. Zbieranie surowca (świeże liście, owoce) dozwolone w dowolnych ilościach.

Potentilla erecta (L.) Hampe, Pięciornik kurze ziele występuje często w lasach bukowych i bukowo-jodłowych w miejscach wilgotnych. Liczniej też pojawia się w buczynach borowiejących a także w zaroślach na brzegach lasów. Zbieranie surowca (korzenie) jest dozwolone, lecz w małych ilościach.

Geum urbanum L., Kuklik pospolity rośnie częściej w lasach bukowych i bukowo-jodłowych, rzadziej w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone, lecz w małych ilościach.

Agrimonia eupatoria L., Rzepik pospolity występuje rzadko w dąbrowach świetlistych i w borach mieszanych oraz w lasach dębowo-grabowych. Częściej natomiast spotyka się w zaroślach na brzegach lasów i na przydrożach. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone.

Crataegus monogyna Jacq., Głóg jednoszyjkowy rośnie dość często w dąbrowach świetlistych oraz w borach mieszanych. W lasach dębowo-grabowych,

bukowych i bukowo-jodłowych pojawia się rzadko. W innych zbiorowiskach leśnych nie rośnie. Kwitnie i owocuje słabo. Zbieranie surowca (kwiaty, owoce) dozwolone, lecz w małych ilościach.

Malus silvestris (L.) Mill., Jabłoń dzika występuje głównie w dąbrowach świetlistych, rzadziej w cienistych lasach bukowych i bukowo-jodłowych. Niekiedy spotyka się dość licznie na zdegradowanych siedliskach w sztucznych kulturach sosnowych. W tym przypadku drzewo obficie owocuje. Zbieranie surowca (owoce) dozwolone jest w miernej ilości.

Sorbus aucuparia L., Jarzab pospolity rośnie prawie na całym obszarze we wszystkich zbiorowiskach leśnych z wyjątkiem torfowiska. Liczniej w borach mieszanych, mniej licznie w borach sosnowych i w czystych buczynach i w borach jodłowych. Zbieranie surowca (dojrzałe owoce) dopuszczalne jest w niedużych ilościach. Owoce stanowią ważną karmę dla ptactwa w okresie zimowym. Łatwa hodowla.

Prunus spinosa L., Śliwa tarnina występuje na terenie lasów bardzo rzadko. Nieco liczniej i nieraz w dużych skupieniach rośnie po brzegach lasu i w parowach. Zbieranie surowca (kwiaty) dozwolone w dowolnej ilości.

Cerasus avium (L.) Moench., Czereśnia rośnie w borach mieszanych i rzadziej w lasach dębowo-grabowych. Niekiedy pojedyncze drzewa trafiają się także w lasach bukowych i w zdegradowanych sośninach. Zbieranie surowca (owoce) dozwolone w każdej ilości.

Papilionaceae

Genista germanica L., Janowiec ziarnisty rośnie rzadziej w widnych i suchych borach sosnowych, częściej natomiast w dąbrowach świetlistych i w borach mieszanych. W innych zbiorowiskach nie rośnie. Zbieranie surowca (ziele) dozwolone w niedużych ilościach.

Genista tinctoria L., Janowiec barwierski. Występowanie i zbiór jak u poprzedniego.

Sarothamnus scoparius (L.) Wimm., Żarnowiec miotłasty rośnie tylko w suchych borach sosnowych. Bardzo licznie pojawia się na miejscach słonecznych, zwłaszcza na skrajach lasów sosnowych a także przy drogach piaszczystych przecinających lasy. Zbieranie surowca (kwiaty) dozwolone w każdej ilości.

Trifolium pratense L., Koniczyna łąkowa występuje dość często na żyznych i prześwietlonych miejscach borów mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Rośnie też często w zaroślach na brzegach lasów a także na łąkach śródleśnych. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone.

Astragalus glycyphyllos L., Traganek szerokolistny rośnie głównie w widnych lasach dębowo-grabowych oraz w dąbrowach świetlistych i w borach mieszanych. W cienistych lasach bukowych i bukowo-jodłowych oraz w borach jodłowych rzadziej. Zbieranie surowca (ziele) dopuszczalne jest tylko w bardzo małych ilościach.

Coronilla varia L., Cieciora pstra występuje częściej w dąbrowach świetlistych i rzadziej w widnych lasach bukowych i bukowo-jodłowych, częściej rośnie w zaroślach i na brzegach lasu. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone.

Thymelaeaceae

Daphne mezereum L., Wawrzynek wilcze łyko rośnie pojedynczo, lecz częściej w cienistych lasach bukowych, bukowo-jodłowych i w lasach dębowo-grabowych, rzadziej natomiast w borach mieszanych i dąbrowach świetlistych, sporadycznie w borach jodłowych. Zbiór surowca (kora, owoce) jest zabroniony. Podlega ochronie.

Tiliaceae

Tilia platyphyllos Scop., Lipa szerokolistna występuje pojedynczo w dąbrowach świetlistych i w lasach dębowo-grabowych, liczniej natomiast w lasach bukowych na zaniżonym i bardziej wilgotnym terenie. Na tych siedliskach tworzy niekiedy większe skupienia (rezerwat lipowy w północno-zachodniej części nadleśnictwa). Zbieranie surowca (kwiatostany) dozwolone jest w każdej ilości, lecz poza rezerwatem. Liczne dorodne drzewa rosną też w obrębie zabudowań nadleśnictwa.

Tilia cordata Mill., Lipa drobnolistna występuje rzadziej od szerokolistnej i rośnie tylko pojedynczo w podobnych siedliskach jak poprzednia. Zbieranie surowca (kwiatostany) dozwolone.

Geraniaceae

Geranium Rotertianum L., Bodziszek cuchnący rośnie dość często w lasach bukowych, bukowo-jodłowych i w buczynach borowiejących, rzadziej w borach mieszanych, sporadycznie zaś w dąbrowach świetlistych. Zbieranie surowca (ziele) tylko w małych ilościach, gdzie rośnie liczniej.

Celastraceae

Evonymus europaea L., Trzmielina zwyczajna rośnie rzadko tylko w lasach bukowo-jodłowych, a także spotyka się czasem w buczynach borowiejących. Zbieranie surowca (owoce, korzenie) jest zabronione.

Rhamnaceae

Fragula alnus Mill., Kruszyna pospolita występuje w małych ilościach we wszystkich zbiorowiskach leśnych z wyjątkiem czystych borów jodłowych. Zbieranie surowca (kora) jest dopuszczalne w bardzo małych ilościach.

Umbelliferae

Sanicula europaea L., Zankiel zwyczajny występuje dość często w lasach bukowych, bukowo-jodłowych, rzadziej natomiast w borach jodłowych, w dąbrowach świetlistych i w lasach dębowo-grabowych. Zbieranie surowca (ziele, korzenie) dozwolone jest w niedużych ilościach.

Aegopodium podagraria L., Podagrycznik pospolity występuje niekiedy bardzo licznie w lasach bukowych i bukowo-jodłowych, zwłaszcza w miejscach żyznych i wilgotnych, sporadycznie natomiast w dąbrowach świetlistych i w lasach dębowo-grabowych. W innych zbiorowiskach leśnych nie rośnie. Surowiec (ziele) zbierać można w każdej ilości.

Pimpinella saxifraga L., Biodrzeniec mniejszy rośnie głównie w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych, rzadziej w borach jodłowych. Zbieranie surowca (korzenie) dozwolone w niedużych ilościach.

Peucedanum oreoselinum (L.) Moench., Gorycz pagórkowy występuje bardzo rzadko w prześwietlonych borach mieszanych i dąbrowach świetlistych. Częściej rośnie w zaroślach na brzegach lasu. Zbieranie surowca (korzeń) jest dopuszczalne.

Ericaceae

Vaccinium myrtillus L., Borówka czarna rośnie bardzo obficie w borach wilgotnych. Mniej licznie w borach jodłowych i w suchych borach sosnowych. Surowiec (jagody, młode gałązki, liście) można zbierać w dowolnej ilości.

Vaccinium vitis-idaea L., Borówka brusznica występuje dość licznie tylko w borach sosnowych i w bardzo małej ilości na torfowisku. Zbieranie surowca (jagody-gałązki) jest dopuszczalne tylko w borach sosnowych, zwłaszcza suchych, gdzie roślina występuje niekiedy dużymi płatami w runie.

Oxycoccus quadripetalus Gillib., Żurawina błotna występuje w małych ilościach tylko na torfowisku wysokim o niedużej powierzchni, położonym w części południowo-wschodniej nadleśnictwa w niedużej odległości od rzeki Wieprz. Zbieranie surowca (jagody) niedozwolone.

Ledum palustre L., Bagno zwyczajne występuje dużymi kępami tylko na poprzednio wspomnianym torfowisku. Z uwagi na małą powierzchnię torfowiskową i zachowanie typu siedliskowego zbieranie surowca (ziele) jest niewskazane.

Adromeda polifolia L., Modrzewnica zwyczajna rośnie sporadycznie tylko na wspomnianym powyżej torfowisku. Dla zachowania typu siedliskowego zbieranie surowca (kłącza) jest niedopuszczalne.

Scrophulariaceae

Scrophularia nodosa L., Trędownik bulwiasty występuje częściej w lasach bukowych, rzadziej w lasach dębowo-grabowych, a także w zdegradowanych sośninach na miejscach ocienionych i żyznych. Zbieranie surowca (ziele, korzenie) zwłaszcza korzeni jest niewskazane.

Veronica officinalis L., Przetacznik leśny występuje dość często w borach mieszanych, mniej licznie w borach jodłowych i w dąbrowach świetlistych. Pojawia się również w borowiejących lasach bukowych. Zbieranie surowca (ziele) jest dopuszczalne, lecz w niedużych ilościach.

Euphrasia stricta Host., Świetlik wyprężony występuje w borach mieszanych w miejscach silnie prześwietlonych. Częściej natomiast na łąkach śródleśnych i w zaroślach na brzegach lasów. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone.

Labiataeae

Glechoma hederacea L., Bluszczyk kurdybanek występuje często po brzegach lasów, zwłaszcza bukowych, najczęściej w zaroślach i niekiedy przenika w prześwietlone miejsca tych lasów. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone.

Prunella vulgaris L., Głowienka pospolita występuje często w dąbrowach świetlistych i prześwietlonych brzeżnych partiach lasów bukowych i bukowo-jodłowych oraz w zaroślach na brzegach lasów. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone.

Galeopsis speciosa Mill., Poziwienik pstry rośnie często w prześwietlonych lasach bukowych i bukowo-jodłowych oraz w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Liczniej pojawia się w zaroślach i na zrębach. Zbieranie surowca (ziele) dozwolone jest w małych ilościach.

Betonica officinalis L., Bukwica zwyczajna występuje niekiedy w prześwietlonych borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych, częściej spotyka się na zrębach i w brzeżnych partiach lasów, w miejscach, gdzie zachodzi znaczniejszy ruch wody.

Calamintha vulgaris (L.) Druce, Czyścica storzyszek występuje licznie tylko w miejscach suchych i prześwietlonych w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Rzadziej w lasach dębowo-grabowych i w lasach bukowych. W innych zbiorowiskach leśnych nie rośnie. Zbieranie surowca (ziele) dozwolone tylko w bardzo małych ilościach.

Origanum vulgare L., Lebidka pospolita rośnie tylko w prześwietlonych i suchych lasach bukowych i dąbrowach świetlistych, częściej na brzegach lasów i w zaroślach. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone.

Thymus serpyllum L. em. Fr., Macierzanka piaskowa występuje dość często w borach sosnowych na suchych i prześwietlonych miejscach, zwłaszcza na brzegu lasu. Zbieranie surowca (ziele) jest dozwolone w każdej ilości.

Lycopus europaeus L., Karbieniec pospolity występuje gdzieniegdzie w wilgotnych partiach lasów w sąsiedztwie podmokłych polanek śródleśnych oraz w rowach wilgotnych. Zbieranie surowca (ziele) jest dopuszczalne.

Plantaginaceae

Plantago lanceolata L., Babka lancetowata występuje tylko sporadycznie w borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Zbieranie surowca (liście) ze względu na małą ilość nie jest wskazane.

Apocynaceae

Vinca minor L., Barwinek pospolity występuje rzadko na terenach lasów, spotyka się czasem w dąbrowach świetlistych, a także w lasach bukowych, gdzie tworzy niekiedy większe skupienia. Zbieranie surowca (ziele) jest nie wskazane.

Asclepiadaceae

Vincetoxicum officinale M n ch., Ciemiężyk biało-kwiatowy występuje bardzo rzadko w suchych i prześwietlonych borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. Z powodu dużej rzadkości zbieranie surowca (ziele) jest niedozwolone.

Rubiaceae

Asperula odorata L., Marzanka wonna występuje bardzo obficie, niekiedy całymi płatami w typowych lasach bukowych i bukowo-jodłowych, nielicznie w borach jodłowych i lasach dębowo-grabowych oraz bardzo rzadko w dąbrowach świetlistych. Zbieranie surowca (ziele) dopuszczalne tylko w minimalnych ilościach w miejscach liczego występowania. Roślina chroniona.

Galium verum L., Przytulnia właściwa występuje licznie w prześwietlonych borach mieszanych i dąbrowach świetlistych w północno-zachodniej części nadleśnictwa oraz mniej licznie w lasach dębowo-grabowych i w buczynach borowiejących. W innych zbiorowiskach leśnych nie rośnie. Zbieranie surowca (ziele, korzenie) dozwolone jest w dowolnych ilościach.

Caprifoliaceae

Sambucus ebulus L., Bez czarny hebd. występuje tylko na brzegach lasów w zaroślach a także masowo pojawia się przy drodze wsi Kosobudy. Zbieranie surowca (owoce, korzenie) jest dopuszczalne w każdej ilości.

Sambucus nigra L., Dziki bez czarny występuje niekiedy w lasach bukowych i bukowo-jodłowych oraz w borach jodłowych, najczęściej w miejscach wilgotnych i prześwietlonych. Zbieranie surowca (kwiatostany, liście, kora, owoce) dozwolone w każdej ilości.

Viburnum opulus L., Kalina koralowa występuje rzadko, rośnie zwłaszcza w prześwietlonych borach mieszanych i w dąbrowach świetlistych. W innych zbiorowiskach leśnych nie rośnie. Zbieranie surowca (kora) z powodu znikomego występowania na terenach nadleśnictwa niedozwolone. Hodowla łatwa, wskazana uprawa.

Dipsacaceae

Knautia arvensis (L.) Coult., Świerzbica polna rośnie rzadko w dąbrowach świetlistych i borach mieszanych w miejscach nachylonych i słonecznych. Zbieranie surowca (ziele) z powodu znikomego występowania jest niewskazane.

Compositae

Solidago virga-aurea L., Nawłóć pospolita rośnie dość często, lecz w niedużych ilościach w borach sosnowych, a także w lasach bukowo-jodłowych, nieco liczniej w borach mieszanych. Zbieranie surowca (ziele) jest dopuszczalne, lecz w małych ilościach. Wskazana hodowla, gdyż uprawa jest łatwa.

Erigerom canadensis L., Przymiotno kanadyjskie występuje niekiedy w prześwietlonych borach mieszanych i na łąkach śródleśnych, a także na ugorach piaszczystych. Zbieranie surowca (ziele) dopuszczalne jest w każdej ilości.

Achillea millefolium L., Krwawnik pospolity występuje sporadycznie w dąbrowach świetlistych i w borach mieszanych w miejscach o dużym prześwietleniu, częściej natomiast rośnie na zrębach oraz w brzeźnych partiach lasu. Zbieranie surowca (ziele, kwiaty) jest dozwolone.

Tussilago farfara L., Podbiał pospolity występuje rzadko na terenach lasów nadleśnictwa, niekiedy w lasach bukowych na miejscach silnie prześwietlonych i żyznych. Najczęściej rośnie na brzegach lasów, przydrożach, a także w zaroślach. Zbieranie surowca (liście) jest dozwolone.

Taraxacum officinale Web., Wnizek pospolity występuje niekiedy pojedynczo w borach mieszanych, a także na żyznych łąkach śródleśnych. Zbieranie surowca (korzenie, ziele) jest dozwolone.

Hieracium pilosella L., Jastrzębiec kosmaczek rośnie głównie w borach sosnowych oraz w lasach mieszanych na miejscach piaszczystych i silnie prześwietlonych. Zbieranie surowca (ziele) nie podlega żadnemu ograniczeniu.

Liliaceae

Allium victorialis L., Czosnek siatkowaty występuje na kilku stanowiskach w południowo-wschodniej części nadleśnictwa w wilgotnych borach sosnowych. Zbieranie surowca jest niedozwolone. Roślina reliktowa, podlega ochronie.

Polygonatum odoratum (Mill.) Druce, Kokoryczka wonna rośnie rzadko w borach sosnowych i borach mieszanych. Zbieranie surowca (kłącza) jest niewskazane.

Convallaria maialis L., Konwalia majowa występuje w większych ilościach w borach mieszanych, rzadziej natomiast w borach sosnowych. Zbieranie surowca (ziele) jest zabronione, podlega ochronie.

Gramineae

Agropyrum repens (L.) P. B., Perz właściwy rośnie tylko na brzeżnych terenach lasów, zwłaszcza w sąsiedztwie pól uprawnych, niekiedy przenika do lasu. Zbieranie surowca (rozłogi) jest dozwolone.

PISMIENNICTWO

1. Izdebski K.: Rzadsze rośliny lasów Środkowego Roztocza (Nadleśnictwo Kosobudy, Zwierzyniec, Krasnobród). *Fragm. Flor. et Geobot. Ann. VII.* pars 1, Kraków 1961.
2. Motyka J., Panycz T.: *Rośliny lecznicze i przemysłowe w Polsce. Książnica Atlas*, Lwów 1936.
3. *Farmakopea Polska III*, Warszawa 1954.
4. Nowiński M.: *Rośliny lecznicze flory Polskiej* — PWN, Poznań 1959.
5. Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B.: *Rośliny Polskie*, PWN, Warszawa 1953.
6. Zielińska R.: *Polskie i łacińskie nazwy krajowych roślin leczniczych*, PZWL, Warszawa 1957.
7. Szwejkowski L.: *Ochrona roślin w Polsce*, Łódź 1956.
8. Szynal T.: Ogólna analiza florystyczno-ekologiczna zespołów roślinnych Nadleśnictwa Kosobudy na Roztoczu Środkowym. *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sect. C, vol. XVII, 11*, Lublin 1962.

РЕЗЮМЕ

Из года в год все возрастающие требования фармакопеального сырья на местных и заграничных рынках создают весьма серьезные опасения за исчезновение растений в естественных местообитаниях, поэтому возникает очень серьезная необходимость произвести регистрацию ресурсов фармакопеальных растений во всей стране, обнаружить частоту их выступления, а также указать на соответственный сбор этих растений без вреда для растительных биоценозов.

Автор настоящей работы производит регистрацию фармакопеальных растений в районе лесничества „Кособуды” на территории

среднего Розточа. Изложенная регистрация опирается на точные фитосоциологические исследования (Шиналь, 1962), что в большой мере дает возможность ориентироваться относительно ресурсов данной территории.

Для определенных видов даются краткие экологические замечания, указывается частота выступления фармакопеальных растений в отдельных выделенных ассоциациях, а также даются указания относительно сбора сырья, чтобы избежать истребления более слабых в биологическом отношении видов. Кроме того, автор обращает особое внимание на редкие растения и растения, подвергающиеся охране.

Знание естественных ресурсов размещения и экологии становится необходимым условием для успехов в современном правоведении, так как может указать нам пути перехода от дикого сбора к условиям рациональной культуры подвергнутых истреблению и редких растений.

S U M M A R Y

An increasing demand for pharmacopeial plants to meet needs at home and abroad is a serious threat to their vegetation in their natural sites. Therefore it is necessary to make an inventory of pharmacopeial plants in the whole country, to gain a survey of their frequency of occurrence. It is also important to know how to harvest those widely growing pharmacopeial plants in order not to harm plant biocenosis.

The present paper deals with the inventory of pharmacopeial plants in the forest district Kosobudy in Central Roztocze. The inventory is based on detailed phytosociological investigations (Szynal 1962) which fully guarantee the widest information of the resources of these plants in the above mentioned territory. In his paper the author presents short ecological remarks on some details concerning the frequency of pharmacopeial plants in the selected associations. He also gives advice how to harvest those plants to safeguard species which are biologically weak. The author devotes much attention to plants which are rare or under protection. The knowledge of the natural resources, distribution, ecology and pharmacopeial plants will help to meet demands for pharmacopeial plants by putting up with irregular harvesting and starting a regular culture to counteract the extermination of the rare plants.

Pracę otrzymano 15 XII 1963.

